

MOTO KURYELERİN İŞ HUKUKU VE SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINDAKİ YERİ İLE P BELGESİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Giriş

Pandemi sonrası hızla büyüyen e-ticaret ve yemek dağıtım sektörleri, moto kuryeleri iş yaşamının merkezine yerleştirmiştir. Ancak bu istihdam alanı, iş hukuku bakımından 'işçi mi - bağımsız çalışan mı' tartışmalarına neden olmuş; SGK açısından da zorunlu sigortalılık halleri, iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden yeni sorunlar doğurmuştur. Ayrıca, Karayolu Taşıma Yönetmeliği kapsamında alınması gereken P belgesi yükümlülüğü de işverenler açısından önemli hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Bu makalede, moto kuryelerin iş hukuku ve sosyal güvenlik mevzuatındaki konumu ile P belgesi yönünden değerlendirmeler 2025 güncellemeleri ışığında incelenecektir.

2. Moto Kuryelerin Çalışma Statüsü

İş Kanunu açısından moto kuryelerin işçi sayılabilmesi için bağımlılık unsurunun varlığı aranır. Çoğu kurye, sabit saatlerle, işverenin yönlendirmesiyle ve ekonomik bağımlılık içinde çalışmaktadır. Bu nedenle Yargıtay, son kararlarında platform kuryelerini fiilen işçi kabul etmektedir.

Sözleşme türleri bakımından bazı kuryeler iş sözleşmesiyle çalışırken, bazıları taşeron ya da kendi adına çalışan gibi gösterilmektedir. Ancak uygulamada bağımlılık ilişkisi baskınsa işçi statüsü kazanılır.

3. SGK Yönünden Sigortalılık

4/a kapsamında işçi olarak çalışan kuryeler zorunlu sigortalıdır. Kendi motorunu kullanan, vergi mükellefi olan kuryeler ise 4/b kapsamında değerlendirilir. Ancak işin fiili yürütümü işçi gibi ise SGK tarafından 4/a statüsü uygulanabilir.

Moto kuryeler trafik kazaları açısından yüksek risk grubundadır. SGK, bu kazaları iş kazası saymakta olup 2025 yılı itibarıyla 'mobil kaza bildirimi' sistemini devreye almıştır.

Yeni dönemde **e-Devlet üzerinden "Mobil Kaza Bildirimi" servisi** devreye alındı. Böylece işveren, iş güvenliği uzmanı veya insan kaynakları sorumlusu kazayı **akıllı telefon ya da tablet üzerinden anında** bildirebilmektedir. Bunun için,

- E-Devlet Kapısı'na mobil cihazdan giriş yapılır.
- "SGK İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirimi" ekranı açılır.
- Olay tarihi, saat, kazaya uğrayan çalışanın T.C. kimlik numarası, kaza yeri, kaza türü gibi bilgiler girilecektir.
- Sistem kaydı alır ve SGK'ya iletir.

4. P Belgesi Yönünden Değerlendirme

Karayolu Taşıma Yönetmeliği uyarınca, motorlu kuryelik faaliyetleri için P belgesi alınması gerekmektedir. Özellikle P2 yetki belgesi, şehir içi ve şehirlerarası kurye faaliyetlerinde önemlidir.

P belgesi olmadan faaliyet yürütülmesi işçilerin haklarını ortadan kaldırmaz; ancak işverenin idari para cezalarıyla ve SGK karşısında ağır sorumluluklarla karşılaşmasına yol açar.

İş kazalarında, belgesiz faaliyetin varlığı işverenin kusur oranını artırır ve SGK'nın rücu davasına zemin hazırlar.

Oluşabilecek muvazaalı durumların önüne geçilebilmesi açısından;

İşverenler için:

- Moto kuryelerle yapılan sözleşmelerde fiili çalışma statüsü gizlenmemeli,
- SGK'ya doğru sigorta bildirimi yapılmalı,
- P belgesi yükümlülüğü yerine getirilmeli,
- İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenli olarak verilmelidir.

Çalışanlar için:

- Çalışma statülerini kontrol etmeli ve işçi haklarını talep etmeli,
- İş kazası durumunda doğrudan SGK'ya başvurmalı,
- P belgesi bulunmayan işyerlerinde çalıştıklarında şikâyet haklarını bilmelidir.

5. Örnek Olaylar

Vaka 1: Yemek dağıtımı yapan kurye, sipariş teslimi sırasında trafik kazası geçirir. İşveren P belgesi olmadan faaliyet yürütmektedir. SGK olayı iş kazası sayar ve işverene hem idari para cezası hem de rücu davası açar.

Vaka 2: Platform kuryesi günde 12 saat çalıştırılır ancak fazla mesai ücreti ödenmez. Yargıtay kararları doğrultusunda işçi kabul edilen kurye fazla mesai alacağını talep edebilir.

6. Güncel Yargı Kararları

Yargıtay 9. HD, 2023/7845 E., 2024/11567 K.: 'Kuryenin işverenin yönlendirmesi, belirlenen saatlerde çalışması ve sürekli iş görme borcu, bağımlılık unsurunu oluşturur. Bu nedenle işçi statüsünde değerlendirilmesi gerekir.'

Yargıtay 22. HD, 2024/3321 E., 2025/874 K.: 'Kurye kendi motorunu kullansa dahi işin niteliği, işverenin emir ve talimatı altında yapılmakta ise, işçi sayılır.'

Danıştay kararları, P belgesi olmadan yapılan taşımacılığın idari yaptırımlar doğuracağını, ancak işçi haklarını etkilemeyeceğini vurgulamaktadır.

7. Sonuç

Moto kuryeler, iş hukuku ve sosyal güvenlik mevzuatında en tartışmalı alanlardan biridir. 2025 itibarıyla Yargıtay'ın işçi statüsünü geniş yorumlayan kararları ve SGK'nın iş kazası uygulamaları, bağımsız çalışan kurgusunu büyük ölçüde geçersiz kılmıştır. P belgesi ise işverenin yasal faaliyet gösterebilmesi için zorunlu olup, belgesiz faaliyetin işçi haklarını ortadan kaldırmamakla birlikte işverenin sorumluluklarını artırdığı açıktır. Önümüzdeki dönemde, moto kuryelere özel yasal düzenlemelerin yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ

